

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Občané o ekonomické situaci svých domácností – říjen 2013Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v13-10</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>7. – 14. 10. 2013</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1039</i>
Počet tazatelů:	<i>248</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EU.4, EU.5, EU.6, EU.23</i>
Zveřejněno dne:	<i>5. listopadu 2013</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

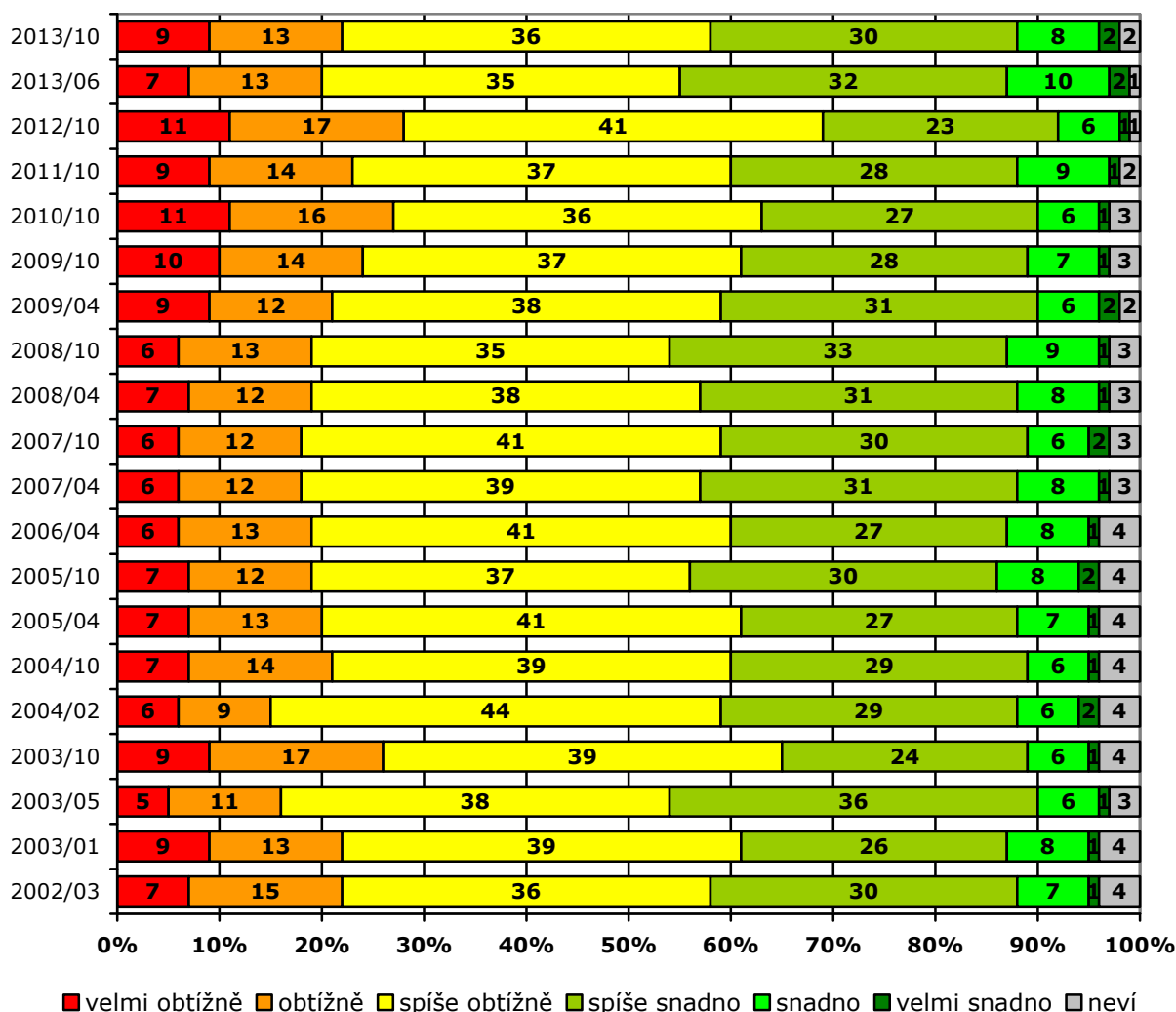
V rámci svého říjnového šetření CVVM zkoumalo, jak lidé vnímají současnou sociálněekonomickou situaci svých domácností. Dotázaní se vyjadřovali k tomu, zda je pro ně obtížné vyjít s příjmy a zda svoji domácnost považují za bohatou či naopak chudou. Dále se pak šetření podrobněji věnovalo tomu, na které potřeby mají domácnosti ve svém rozpočtu dostatek peněz a na které nikoli.

První otázka se týkala toho, jak snadno či obtížně lidé vycházejí se svým příjmem. Podle aktuálních výsledků (viz graf 1) je pro téměř tři pětiny (58%) českých občanů a jejich domácností složité vyjít se současnou výší příjmů. Konkrétně pro 36 % oslovených je toto „spíše obtížné“, pro 13 % lidí „obtížné“ a pro 9 % „velmi obtížné“. Na druhé straně přibližně dvěma pětinám domácností (40 %) nedělá hospodaření s příjmy podle vyjádření respondentů větší problémy – pro 30 % je to „spíše snadné“, pro dalších 8 % „snadné“ a pro 2 % „velmi snadné“. Odpověď „neví“ uvedla 2 % respondentů. Oproti šetření z června tohoto roku se podíl těch, kdo deklarují snadné vycházení s příjmy, o čtyři procentní body snížil, a naopak podíl lidí konstatujících menší či větší potíže s rozpočtem domácnosti o tři procentní body stoupl. V porovnání s říjnem 2012 se situace ovšem poměrně výrazně zlepšila, když podíl dotázaných deklarujících obtíže s rodinným rozpočtem při jejím současném příjmu klesl o jedenáct procentních bodů. Aktuální výsledek je přitom srovnatelný s říjnem 2011.

Podrobnější analýza ukazuje, že deklarované potíže při vycházení s příjmem domácnosti klesají s jeho růstem. Problémy s hospodařením s příjmy deklarují častěji osoby se základním a středním vzděláním bez maturity, lidé ve věku nad 60 let, nepracující důchodci, nezaměstnaní, nekvalifikovaní i kvalifikovaní dělníci, lidé, kteří se politicky řadí na levičiči či do středu, potenciální voliči KSČM, nevoliči a dotázaní označující svou životní úroveň za špatnou nebo za ani dobrou ani špatnou. Naopak bez potíží hospodaří se svými příjmy především podnikatelé a živnostníci, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, nižší odborní pracovníci, vysokoškoláci, dále pak respondenti hlásící se k pravici či pravému středu, voliči ODS, TOP 09 či ANO a také osoby hovořící o své životní úrovni jako o dobré.

Graf 1: Jak domácnost vychází se svými příjmy¹ – časové srovnání (%)

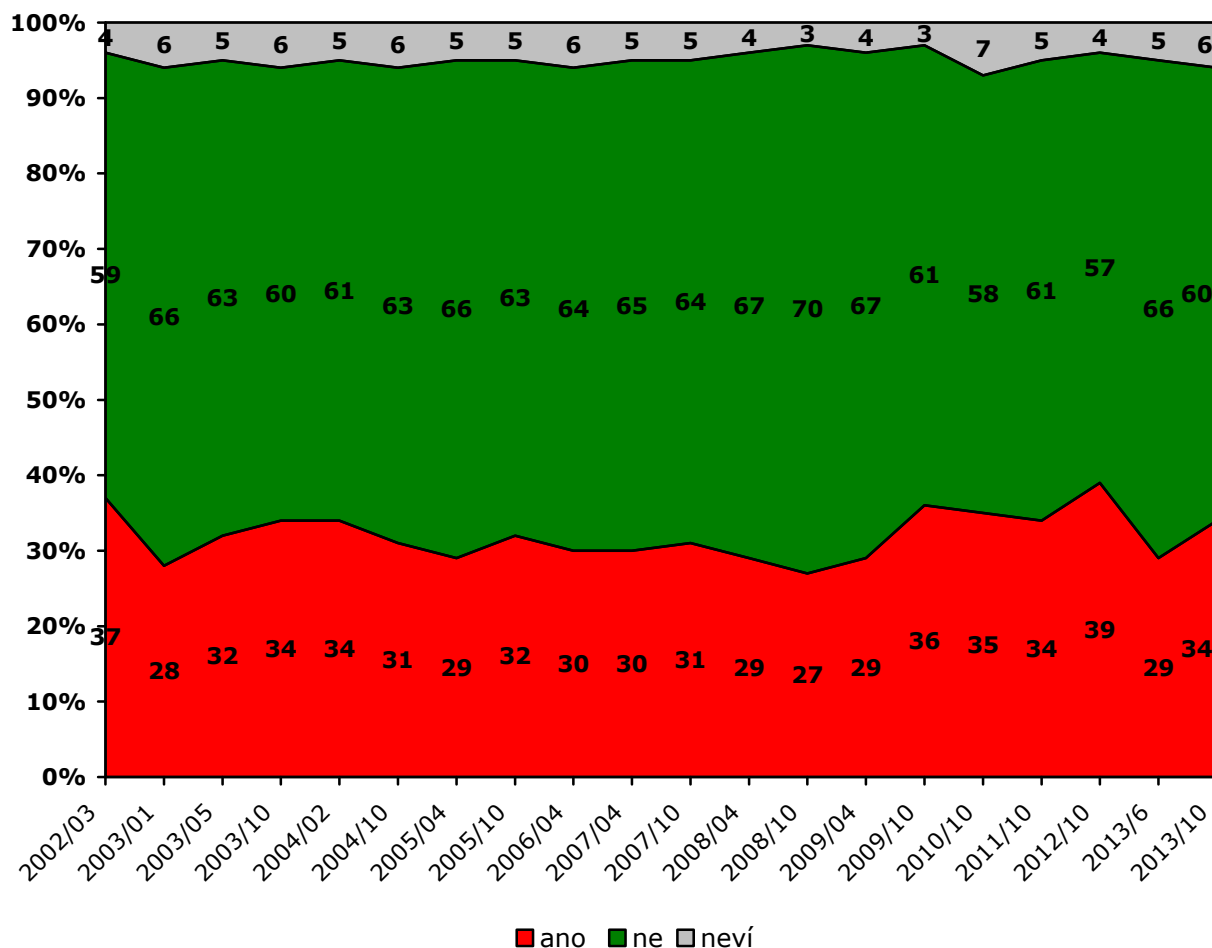
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. Aktuální výsledky z výzkumu Naše společnost, 7. – 14. 10. 2013, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazují údaje zachycené v grafu 2, ve velmi obtížné finanční situaci se v průběhu minulého roku podle získaných vyjádření ocitla třetina (34 %) českých občanů. Naopak tři pětiny (60 %) tuto zkušenost nemají a 6 % lidí se nedokázalo vyjádřit. Výsledky aktuálního šetření ve srovnání s předešlým výzkumem

¹ Znění otázky: „Jak Vaše domácnost vychází s příjmem, který v současné době má?“ Možnosti odpovědí: „velmi obtížně“, „obtížně“, „spíše obtížně“, „spíše snadno“, „snadno“, „velmi snadno“, „neví“.

z června tohoto roku v tomto ohledu přinesly zhoršení, když podíl těch, kdo se podle svých slov ocitli ve velmi obtížné finanční situaci v průběhu uplynulého roku, vzrostl o pět procentních bodů. Proti říjnu loňského roku je ovšem tento podíl naopak o pět procentních bodů nižší a pohybuje se přibližně na úrovni z let 2009 až 2011.

Graf 2: Velmi obtížná finanční situace v průběhu minulého roku² - časové srovnání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. Aktuální výsledky z výzkumu Naše společnost, 7. – 14. 10. 2013, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

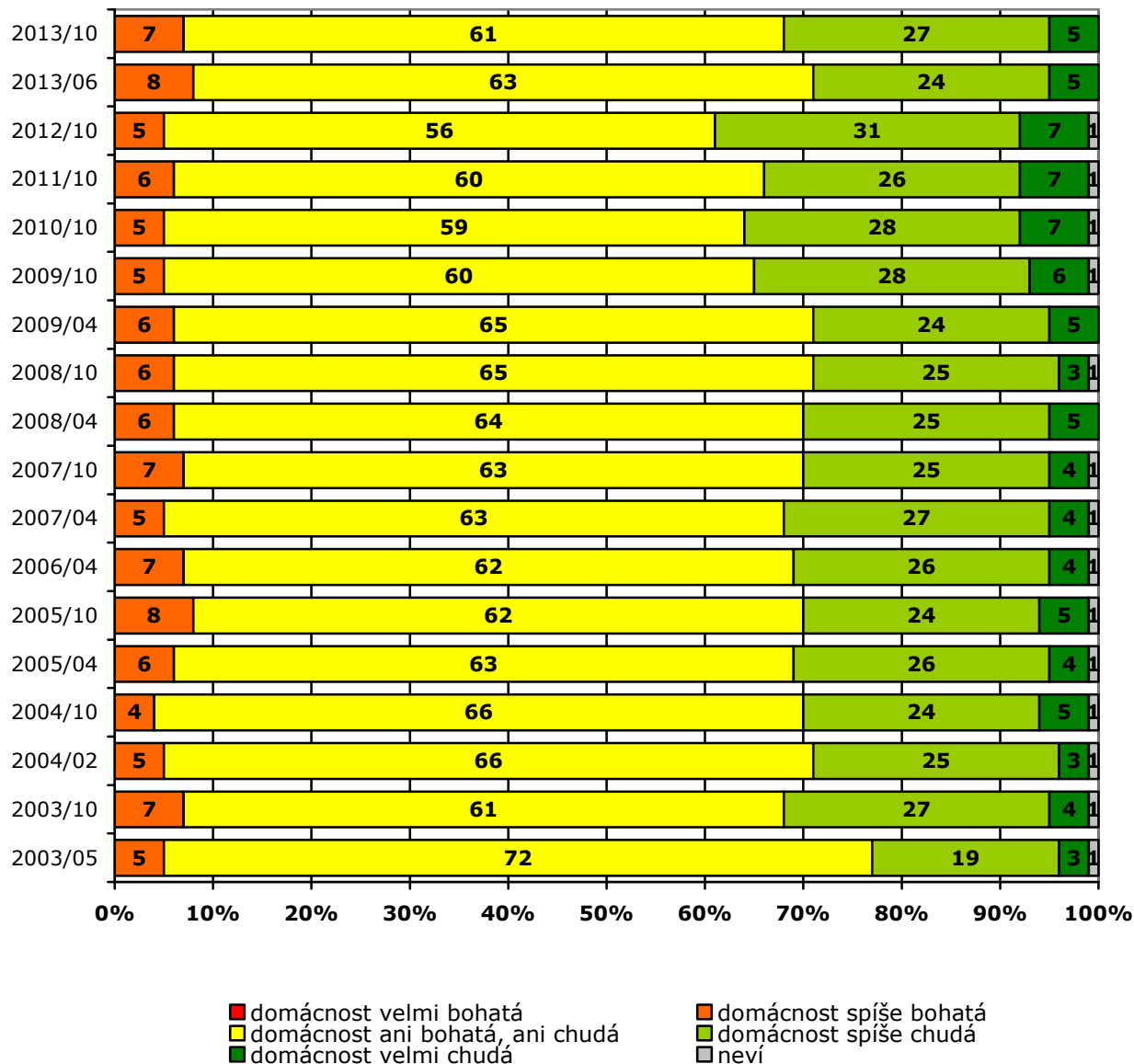
Z třídění druhého stupně vyplynulo, že s tíživou finanční situací se podle obdržených odpovědí potýkali častěji dotázaní se základním vzděláním, nezaměstnaní a lidé pracující v dělnických profesích. Velice často tuto odpověď, že se v uplynulém roce dostali do velmi obtížné finanční situace, uváděli respondenti, kteří životní úroveň svojí domácnosti hodnotí jako špatnou (76 %).

Odpovědi na další otázku ukázaly, že třipětinová většina (61 %) českých občanů považuje svoji domácnost za „ani bohatou, ani chudou“. Podíl osob, které se vyjadřují o svých domácnostech jako chudých, pak převažuje nad těmi, kdo uvádějí opak. Více než čtvrtina (27 %) lidí se domnívá, že jejich domácnost je spíše chudá, 5 % respondentů ji označuje za velmi chudou. Na druhé straně jako spíše bohatou vidí svou domácnost 7 % lidí a podíl občanů označujících ji za

² Znění otázky: „Ocitla se Vaše domácnost někdy v průběhu posledních 12 měsíců ve velmi obtížné finanční situaci?“ Možnosti odpovědí: „ano“, „ne“, „neví“.

velmi bohatou nedosahuje ani 1 %. Jak je vidět v grafu 3, aktuální hodnocení se statisticky významně neliší od červnového šetření, byť podíl „spíše chudých“ domácností je nyní o tři procentní body vyšší, což ale představuje změnu, která je právě na hranici statistické chyby. Oproti říjnu loňského roku je podíl těch, kdo svoji domácnost považují za spíše či velmi chudou, o šest procentních bodů nižší.

Graf 3: Subjektivní pocit chudoby³ – časové srovnání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost. Aktuální výsledky z výzkumu Naše společnost, 7. – 14. 10. 2013, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Analýza druhého stupně podle vybraných sociodemografických charakteristik ukázala, že jako chudou vidí svou domácnost častěji dotázaní se základním nebo středoškolským vzděláním bez maturity, lidé ve věku nad 60 let, nepracující důchodci, nezaměstnaní, nekvalifikovaní dělníci, respondenti, kteří sami sebe politicky situují na levici, stoupenci KSČM nebo nevoliči, lidé deklarující špatnou životní úroveň své domácnosti a samozřejmě i osoby, které podle svých vyjádření obtížně hospodaří s příjmy. Opačný pohled na situaci svých domácností

³ Znění otázky: „Máte pocit, že je Vaše domácnost bohatá, nebo chudá?“ Možnosti odpovědí: „velmi bohatá“, „spíše bohatá“, „ani bohatá, ani chudá“, „spíše chudá“, „velmi chudá“, „neví“.

mají spíše podnikatelé a živnostníci, vysoce kvalifikovaní odborní nebo vedoucí pracovníci, studenti, dotázaní se vzděláním vysokoškolským a středním s maturitou, lidé hlásící se k pravici či pravému středu, voliči ODS, TOP 09 či ANO, respondenti vyjadřující důvěru vládě a lidé označující svou životní úroveň za dobrou.

Na závěr byla respondentům také položena otázka⁴ zjišťující konkrétněji to, na co postačuje příjem domácnosti (viz tabulku 1).

Tabulka 1: Příjem domácnosti dostačuje na... (v %)

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	+/-
základní potřeby	49	42	7	2	91/9
zájmy a koníčky	16	40	25	15	56/40
spořit	9	28	29	30	37/59
podporovat děti a rodiče	6	22	24	28	28/52
nakupovat zdravější potraviny	7	33	29	26	40/55
trávit dovolenou v zahraničí	5	17	25	48	22/73
nakupovat luxusní zboží	2	8	24	60	10/84

Pozn. Dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpovědi „neví“ a „netýká se“.

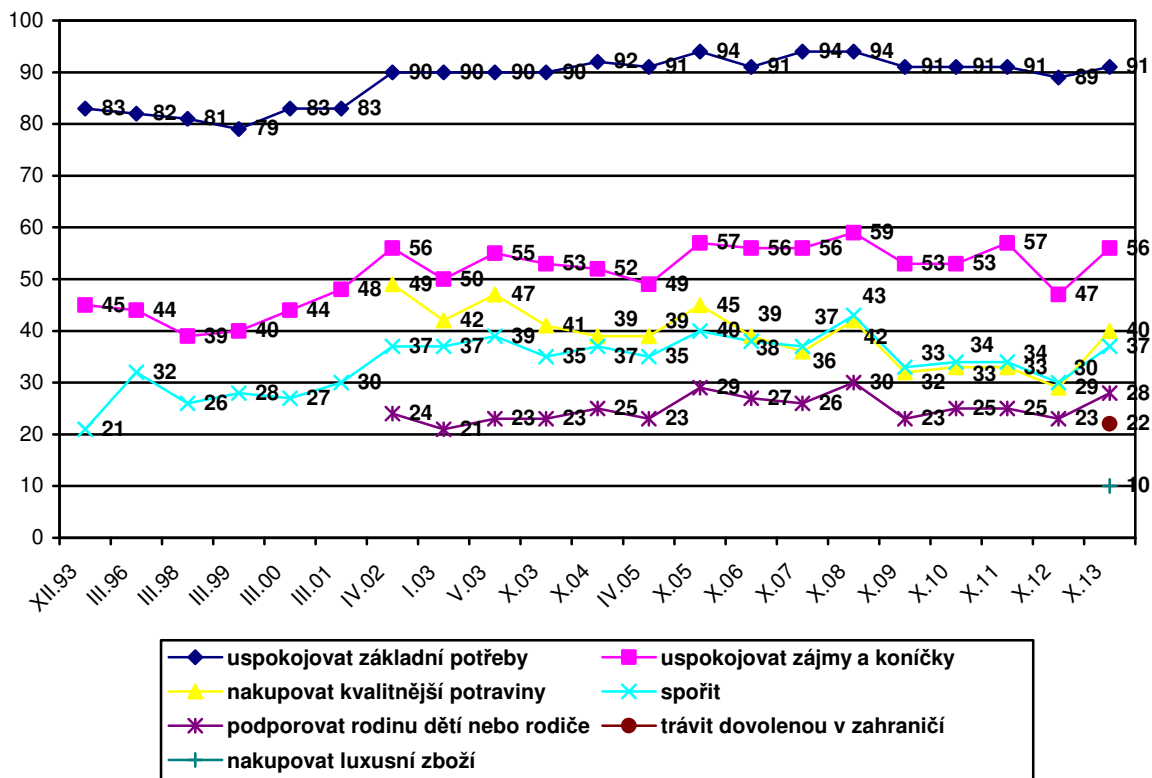
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 7. – 14. 10. 2013, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z výsledků je patrné, že příjem naprosté většiny domácností (91 %) umožňuje uspokojovat základní potřeby (jídlo, oblečení, běžné potřeby). Problém s financováním i jenom základních potřeb má asi 9 % dotázaných. Příjem domácností pak už méně stačí na financování koníčků a zájmů členů domácnosti, s čímž podle vlastního vyjádření nemá problém nadpoloviční většina (56 %) respondentů a jejich domácností, zatímco dvě pětiny (40 %) v tomto ohledu deklarují nedostatek prostředků z příjmu domácnosti. Příjem většiny domácností však už spíše nebo úplně neumožňuje spořit, podporovat děti a rodiče, nakupovat kvalitnější či zdravější potraviny, pravidelně trávit dovolenou v zahraničí či nakupovat luxusní zboží.

V případě nákupu zdravějších nebo kvalitnějších potravin mají dostatek prostředků v současné době dvě pětiny (40 %) dotázaných, zatímco nadpoloviční většina (55 %) uvádí, že příjem jejich domácností nákup kvalitnějších potravin neumožňuje. Podobné je to i s možností spořit, což příjem podle vyjádření respondentů dovoluje necelým dvěma pětinám (37 %) domácností, zatímco opak deklarují tři pětiny (59 %) oslovených. Jen o málo více než čtvrtina (28 %) si podle vlastních slov může dovolit ze svého příjmu podporovat buď své děti, nebo své rodiče, zatímco mírné nadpoloviční většině (52 %) to příjem neumožňuje, ačkoli by v jejich případě taková možnost přicházela v úvahu. Jen o málo více než pětina domácností (22 %) si podle vlastních slov může dovolit trávit dovolenou v zahraničí, zatímco asi třem čtvrtinám (73 %) to příjem neumožňuje, v tom bezmála polovině (48 %) rozhodně. Pouze desetina domácností (10 %) má na nákup luxusního zboží, 84 % nikoli a v tom 60 % „rozhodně ne“.

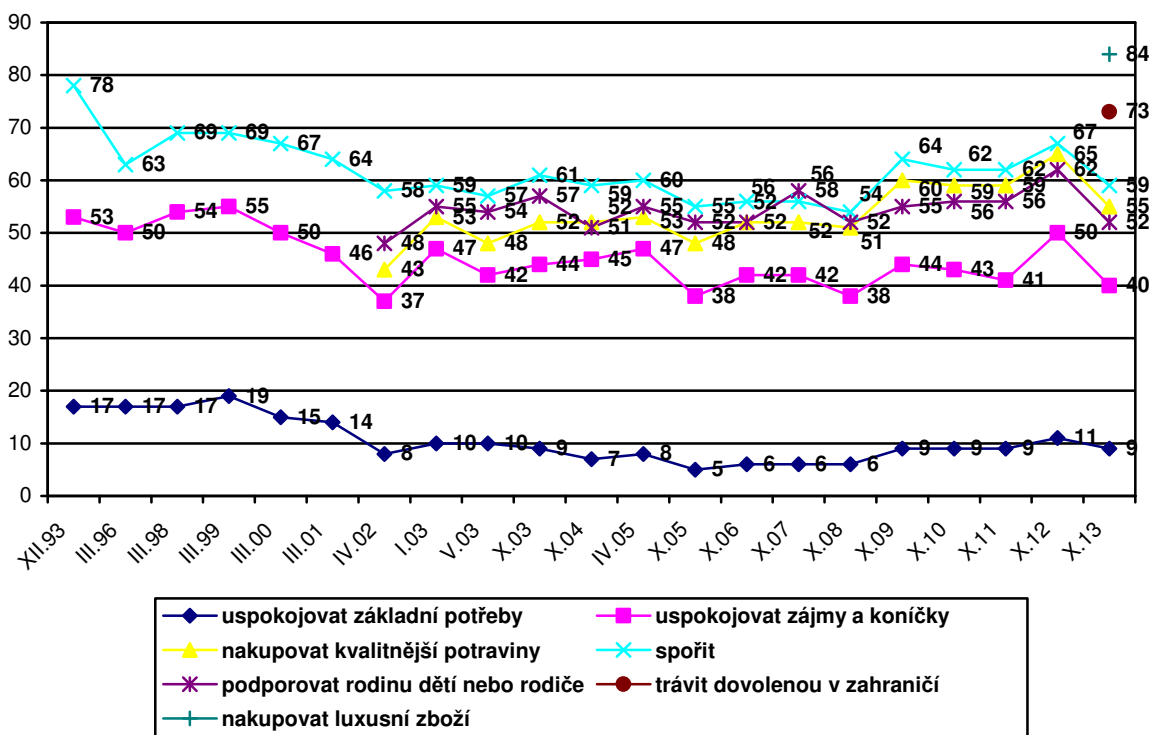
⁴ Znění otázky: „Umožňuje celkový příjem Vaší domácnosti - a) uspokojovat základní životní potřeby domácnosti - jídlo, oblečení a běžné potřeby pro domácnost, b) uspokojovat zájmy a koníčky členů vaší domácnosti, c) spořit, d) podporovat rodinu Vašich dětí nebo Vaše rodiče, e) nakupovat zdravější nebo kvalitnější potraviny, f) pravidelně trávit dovolenou v zahraničí, g) nakupovat luxusní zboží.“

Graf 4a: Příjem umožňuje... (časové srovnání podílů pozitivních odp. v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 4b: Příjem neumožňuje... (časové srovnání podílů negativních odp. v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

V grafech 4a a 4b jsou zachyceny výsledky všech předchozích výzkumů od roku 1993. V porovnání s minulým šetřením z října 2012 došlo u všech zkoumaných položek k určitému zlepšení, přičemž u všech položek s výjimkou základních potřeb šlo o statisticky významný posun. K výraznému zvýšení došlo zejména v případě podílu lidí, kterým příjem domácnosti dovoluje nakupovat zdravější či kvalitnější potraviny (o jedenáct procentních bodů při desetibodovém poklesu opačného vyjádření), čímž se tato položka vrátila zhruba na úroveň zaznamenanou naposledy v roce 2008. O devět procentních bodů pak vzrostl podíl těch, jimž příjem domácnosti dovoluje uspokojování zájmů a koníčků členů domácnosti, zatímco podíl respondentů deklarujících opak o deset procentních bodů poklesl. O sedm procentních bodů se zvýšil i podíl lidí, kteří podle vlastního vyjádření mohou z příjmu domácnosti spořit. O pět procentních bodů vzrostl rovněž podíl dotázaných, kteří si podle svých slov mohou dovolit podporovat domácnosti svých dětí, případně svých rodičů.

Podrobnější analýza ukázala, že všechny položky velmi silně korelují se subjektivním hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti, výší jejího příjmu, deklarovanou snadností či obtížností vycházení s příjmem, jakož i deklarovaným majetkovým statusem domácnosti na škále bohatství či chudoby. U všech položek se rovněž možnosti plynoucí z příjmu zvyšují s dosaženým vzděláním. Z hlediska věku se s výjimkou uspokojování základních potřeb a možnosti podporovat domácnost svých dětí, případně rodičů jako relativně horší jeví situace dotázaných nad 60 let. Prakticky u všech položek se významné rozdíly objevily i z hlediska současného zaměstnání, když horší situaci deklarovali zejména důchodci a nezaměstnaní, ale v menší míře i lidé pracující v dělnických profesích.